

בס"ד. ש"פ נצבים-וילך, כ"ה אלול, ה'תשי"ג

(הנחה בלתי מוגה)

להבין מה שאומרים בראש השנה¹ זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון², שהרי איתא בפסיקתא³ שבכ"ה באלול נברא העולם, ור"ה הוא יום ו' לבריאה, יום שנברא בו אדם הראשון, וא"כ, איך אומרים בר"ה זה היום זכרון ליום ראשון, היינו ליום ראשון דששת ימי בראשית, מאחר שהיום דר"ה אינו יום ראשון אלא יום ששי לששת ימי בראשית. ולכד זאת שאינו מובן סגנון הלשון וחבור הענינים זה היום זכרון ליום ראשון, אינו מובן גם מ"ש זה היום תחלת מעשיך, שהרי היום דר"ה אינו תחלת מעשיך, אלא אדרבה, סוף הבריאה. ולפי זה יוקשה ג"כ מה שקבעו היום דר"ה בא' בתשרי, דלכאורה היו צריכים לקבוע היום דר"ה בכ"ה באלול שהוא תחלת הבריאה. ומבואר בזה⁴, שהטעם שקבעו היום דר"ה בא' בתשרי דוקא הוא לפי ששלימות המעשה הוא בגמר המעשה דוקא, היינו, ביום ו' לבריאה, וזהו ג"כ אומרו זה היום תחלת מעשיך, היינו שהיום דר"ה הוא ההתחלה שבו הי' שלימות המעשה. אך עדיין אין זה מובן, שהרי כתיב⁵ בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, את השמים לרבות צבאיהם ואת הארץ לרבות צבאי⁶, היינו, שכל פרטי הנבראים הרוחניים והגשמיים שנכללים בשמים וארץ (רוחניות וגשמיות) וכל צבאם, נבראו ביום הראשון. וכידוע⁷ בפירוש מארז"ל⁸ והלא במאמר אחד יכול להבראות, שאין זה ביכולת בלבד, אלא שבאמת נברא הכל במאמר אחד, והיינו, שכל פרטי הענינים שנפרטו בהעשרה מאמרות, היו כלולים במאמר הראשון דבראשית נמי מאמר הוא⁹. וא"כ, הי' שלימות המעשה גם ביום הראשון, ולמה אומרים על היום דר"ה דוקא זה היום תחלת מעשיך. ועוד מבואר¹⁰ בהטעם שקבעו היום דר"ה ביום ברוא

(1) בתפלת מוסף.

(2) ר"ה כז, א.

(3) פסיקתא דר"כ פיסקא כג (בחודש

השביעי).

(4) ראה חדא"ג מהרש"א ר"ה כז, א.

(5) בראשית א, א.

(6) ראה פרש"י שם, יד.

(7) ראה לקו"ת בהר מא, ד. ובכ"מ.

(8) אבות רפ"ה.

(9) ר"ה לב, א.

(10) ראה אוה"ת מטות ע' א'רנן. ח"ה ע'

א'תרפב. סה"מ תרס"ד ס"ע רצה ואילך

(בהוצאת קה"ת, תשנ"ד — ס"ע קסו ואילך).

אדה"ר, שדוקא יום זה הוא תחלת מעשיך, לפי שביום זה נתחדש פנימיות המעשה, דפנימיות הכוונה של הבריאה הוא האדם, וזהו תחלת מעשיך, שהאדם הוא תחלת המעשה, כמ"ש¹¹ אחור וקדם צרתני, דאף שהאדם הוא אחור למע"ב¹², שנברא לבסוף, מ"מ הוא קדם למע"ב, להיותו הכוונה הפנימית של הבריאה, ולכן נאמר על היום דר"ה שהוא תחלת מעשיך, לפי שהאדם הוא תחלת הבריאה, היינו הכוונה הפנימית דהבריאה. וגם זה אינו מובן, דהנה, מה שהאדם הוא אחור למע"ב ומה שהוא קדם למע"ב הרי זה בכ' ענינים שונים, היינו, שהיותו אחור למע"ב הוא בענין הזמן, שנברא לבסוף, והיותו קדם למע"ב הוא בענין המעלה, שהוא כוונת הבריאה. וכיון שר"ה קשור עם ענין הזמן, שהוא התחלת מנין השנה, היו צריכים לקבוע ר"ה בכ"ה באלול שהוא תחלת מעשיך בענין הזמן, ולמה קבעו היום דר"ה ביום ברוך אדה"ר דוקא, הרי בענין הזמן האדם הוא אחור למע"ב, ולא תחלת מעשיך¹³.

(ב) **ויובן** זה¹⁴ בהקדים מ"ש¹⁵ נעשה אדם בצלמנו כדמותינו, שבכל סדר ההשתלשלות אין ענין הצלם ודמות שלמעלה, כי אם בהאדם דוקא ישנם ב' הענינים דצלמנו ודמותנו, ומצד זה יש גם בעבודת האדם ב' הענינים דיחודא עילאה ויחודא תתאה. דהנה, כאשר האדם מתבונן בהאלקות שהוא בהפלאה ורוממות מהעולמות, הנה כיון שלגבי מדריגה זו הכל הוא בהעדר תפיסת מקום, ואין שייך שם שום מציאות, הרי זה פועל בעבודתו שאינו שייך לדברים גשמיים, והיינו, שנעשה אצלו ביטול במציאות שלמעלה מביטול היש, דביטול היש הוא באופן שיש מציאות יש וצריך לכפותו, אבל מצד ההתבוננות במדריגת האלקות שבהפלאה ורוממות מהעולמות שאינו שייך שם שום מציאות כלל, הנה זה פועל ביטול במציאות שאינו שייך לדברים גשמיים כלל. וזהו ענין יחודא עילאה, ונקרא בצלמנו, דצלם הוא צורה עצמית, ויחוד זה בא מצד העצם. ולמטה מזה הו"ע כדמותינו, שהוא יחודא תתאה, וענין זה בא מצד ההתבוננות במדריגת האלקות שהוא שרש או מקור עכ"פ ליש,

אדמו"ר הזקן תקס"ז ע' רפט ואילך. ועם הגהות כו' — אוה"ת שם ס"ע א'רנה ואילך. ח"ה ע' א'תרפב ואילך. ח"ו ע' א'תתקמט ואילך. סה"מ תרט"ו ס"ע קפ ואילך. תרכ"ט ע' שנח ואילך. תרל"ג ח"ב ע' שצד. וראה גם אוה"ת ר"ה ע' א'תלב.

(15) בראשית א, כו.

(11) תהלים קלט, ה.

(12) ב"ר פ"ח, א. ועוד.

(13) וראה לקמן ס"ד שהקושיא היא שגם מצד ענין המעלה הי' צריך לקבוע ר"ה בכ"ה באלול.

(14) ראה סה"מ תרס"ד ע' רסו ואילך

(בהוצאה הנ"ל — ע' קא ואילך). וראה מאמרי

שמצד מדריגה זו שייך ענין המציאות, ואף שהמציאות היא מצד אלקות, מ"מ, ישנו ענין של מציאות, ומצד זה נעשה הענין דיחודא תתאה וביטול היש בלבד, שישנו מציאות וצריך לכפותו לקדושה.

ובפרטיות יותר, הנה גם בהתבוננות במדריגת האלקות שהוא שרש או עכ"פ מקור ליש, ישנם ג"כ ב' הענינים דיחור"ע ויחור"ת. הענין דיחור"ע הוא כאשר מתבונן במ"ש¹⁶ אתה הוא עד שלא נברא העולם ואתה הוא משנברא העולם, בשוה ממש, דכמו שקודם שנבה"ע לא הי' שום מציאות כלל, דאף שתיכף שעלה ברצונו שיהיו עולמות מיד נתהוו¹⁷, ועוד לפני¹⁸ ישנו כבר הענין ששיער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל¹⁹, מ"מ, קודם הבריאה לא הי' שום מציאות כלל, כי מה שנתהווה אין זה מציאות של עולמות כו', הנה כמו"כ גם לאחר הבריאה אני הוי' לא שנית²⁰, שלא יש שום מציאות כלל, לפי שכל מה שנתהווה אין זה מציאות של עולמות כי אם אלקות. והתבוננות זו פועלת שכל עשיותיו הוא אלקות. והיינו, דעם היות שהתבוננות היא במדריגה כזו שיש כבר מקור ואפילו שרש ליש, מ"מ, מאחר שהוא מרגיש שאין זה המציאות דעולמות, הנה כל עשיותיו הם אלקות, והיינו, שלא זו בלבד שכל עשיותיו הם לשם שמים²¹, אלא יתירה מזה, שכל עשיותיו הם עצמם אלקות, ע"ד האבות שהם הם המרכבה²². אבל כאשר מתבונן במדריגת האלקות הקשורה עם עולמות, אזי הביטול הוא רק ביטול היש בלבד, דאף שמתבונן שאלקות מהוה מחי' ומקיים את העולם בכל עת ובכל רגע, וא"כ הרי כל המציאות הוא רק מצד אלקות, מ"מ, מאחר שישנה מציאות, ואפילו יש, ואפילו חומר, הרי צריכה להיות העבודה לברר ולהעלות את המציאות, ושלא יהי' להיפך שהמציאות תוריד אותו ח"ו.

והנה בשביל ב' עבודות הנ"ל צ"ל נתינת כח. והיינו, לא מיבעי בנוגע לעבודה דיחור"ת, דמאחר שישנו למציאות היש וצריך לכפותו, צריך להיות נתינת כח על זה, אלא גם בנוגע לעבודה דצלמנו שהיא מצד האלקות שבהפלאה ורוממות מהעולמות שאינו שייך שם מציאות יש כלל,

תשי"ט ע' ג). ספר הערכים — חב"ד (כרך ג)

ע' ער ואילך. וש"נ.

(19) ראה מק"מ לזח"א טו, א.

(20) מלאכי ג, ו.

(21) ראה אבות פ"ב מ"ב.

(22) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

(16) תפילת השחר.

(17) ראה לקו"ת אחרי כו, רע"ב ואילך.

דרושים לר"ה נה, רע"א ואילך. שה"ש יז, ד.

ובכ"מ.

(18) ראה ד"ה תורה צוה תשי"ט (סה"מ)

הרי כדי להגיע למדריגה זו שאין שייך שם מציאות כלל, יש צורך בעבודה ויגיעה, וצ"ל נתינת כח על זה. והכח על זה הו"ע נעשה אדם בצלמנו כדמותינו, שרק בהאדם שלמטה ישנם הצלם ודמות שלמעלה, ומצד זה יכול הוא להגיע לעבודה דיחוי"ת ויחוי"ע. ועפ"ז יובן מה שהאדם הוא קדם למע"ב, לפי שבאדם יש הצלם ודמות שלמעלה, וכל הענינים תלויים בו דוקא.

ג) **אמנם** כל הנ"ל הוא כאשר האדם הולך בדרך הישר, בדרך המלך, שהוא דרך התורה והמצוות, משא"כ מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, בין בעשותו אחת מכל מצות הוי' אשר לא תעשינה, או שלא עשה בשלימות (ער האָט ניט דערטאָן) ענין שנצטווה לעשות, ובפרט שבזה יכול להיות הסתת ופתויי היצר, דמאחר שיש בעבודתו כל שאר פרטי הענינים, אין זה רעש כ"כ שחסר פרט אחד. ולדוגמא, שכאשר אינו מתייגע בעבודת התפלה כדבעי, אומר לו היצה"ר מה הרעש, הרי יש לך כל שאר הענינים, ומהו הרעש שחסר פרט אחד, ביסט דו ניט קיין עובד. וכאשר היצה"ר רואה שאין זה פועל עליו (דאָס נעמט אים ניט), אזי מפתה אותו באופן אחר, ומתחיל לטעון לאידך גיסא, איך אתה שייך כלל לעבוד את השי"ת, הרי הוי' הוא האלקים אחרי הבריאה כמו קודם הבריאה, ואין עוד מלבדו, ואילו אתה משוכני בתי חומר, שזהו באין ערוך והפכי לגמרי, וא"כ, וואָס שטופסטו זיך בטרקלינא דמלכא. והנה, אף שטענות אלו הם רק מהסתות ופיתויי היצה"ר, הרי, כאשר מתפתים מטענות אלו, הנה סוף סוף נופלים ברשותו, ועד שבאים לרע גמור, וכמאמר רז"ל²³ כך היא אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו לך עבוד ע"ז, והיינו, שבתחילה אין היצה"ר בא להאדם לומר לו שיעשה איזה איסור בפועל, אלא אומר לו שאם יחסר איזה פרט קל בעבודתו אין זה רעש כל כך, או שאומר לו שאינו שייך לעניני עבודת השי"ת כו', ומזה בא לתכלית הירידה שאומר לו לך עבוד ע"ז. וזהו ג"כ מה שאמרו חז"ל²⁴ בתחילה קראו הלך (עובר דרך עליו ואינו מתאכסן עמו), ולבסוף קראו אורח (אכסנאי), ולבסוף קראו איש (בעל הבית), והיינו, שבתחילה הוא רק זורק לו מחשבה בא' מב' טענות הנ"ל, ועי"ז נכנס בו הנחות העולם, שחושב שגם כאשר חסר ענין העבודה אין זה רעש, ועי"ז מנתק אותו (ער רייסט אים אָפּ) מענין העבודה, והולך מדחי אל דחי, עד שבא לרע גמור מגקה"ט שהוא

באמצעות ק"נ דנוטלת מזו ונותנת לזו²⁵. ולכן, כדי שהיצה"ר לא יהי אצלו בעה"ב, הנה מלכתחילה אין להניח לו להיות אפילו הלך, והיינו שלא להתפתות מטענותיו כלל, אבל כאשר בתחילה מניחים לו להיות הלך, הרי לבסוף נעשה בעה"ב. והנה, כאשר האדם חטא ופגם ועבר את הדרך, אזי חסר לו הצלם ודמות שלמעלה, דכאשר האדם הולך בדרך התורה והמצוה אזי הוא בצלם ודמות שלמעלה, וכידוע שרמ"ח פקודין הם רמ"ח אברים דמלכא²⁶, והיינו, שע"י קיום המצוות יש לו רמ"ח אברים דמלכא, ועד"ז בשס"ה ל"ת, ועי"ז הוא בצלם ודמות שלמעלה, אבל מי שחטא ופגם ועבר את הדרך, אזי חסר לו הצלם ודמות שלמעלה.

והנה העצה לזה הו"ע הקרבנות, שהרי גם על העדר מ"ע צריך להביא קרבן עולה²⁷, שע"י נעשה הכפרה על מה שחטא ופגם ועבר את הדרך. אך צריך להבין איך נעשה כפרה על האדם ע"י הקרבן שהוא מדצ"ח, דעולה הוא מן החי, וישנו קרבן דמנחת סולת, מן הצומח, וכתיב²⁸ על כל קרבנך תקריב מלח, שהוא מן הדומם²⁹, ואיך אפשר שע"י קרבן מדצ"ח שהם למטה מהאדם יהי כפרה על החטא שחטא האדם. ובפרט ע"פ האמור שע"י החטא חסר לו הצלם ודמות שלמעלה, יוקשה ביותר איך אפשר להיות כפרה ע"י קרבן מדצ"ח³⁰. וביאור הענין³¹, שזהו לפי ששרש הדצ"ח הוא למעלה מהאדם, דשרש האדם הוא מתיקון, ושרש הדצ"ח הוא מתהו שלמעלה מתיקון. וביאור הענין דתהו ותקון בקצרה, דבתקון האורות מועטים ובתהו האורות מרובים³², ומבואר במק"א³³ דהריבוי אור דתהו אינו ריבוי בכמות בלבד, אלא גם ריבוי באיכות, היינו, שהאור דתהו הוא באין ערוך כלל להאור דתיקון, שהוא בסוג אחר לגמרי. וכמו האור שנברא ביום הראשון, בכ"ה באלול, שהי אדם הראשון מביט בו מסוף העולם ועד סופו³⁴, שהוא כללות סדר

(31) ראה גם סה"מ תרכ"ט ע' קו ואילך. תר"ל ע' שמת ואילך. תרס"ד ע' רצה ואילך (בהוצאת קה"ת, תשנ"ד — ע' קסו ואילך).
 (32) ראה עץ חיים שער י (שער התיקון) פ"ה. שער יא (שער המלכים) פ"א ופ"ב.
 (33) ראה סה"מ תרכ"ו ע' צו ואילך. תר"ל ס"ע קמא ואילך. ס"ע שמת ואילך. תרס"ד ע' רצו (בהוצאה הנ"ל — ע' קסז). תרצ"ו ס"ע 204 ואילך. וש"נ.
 (34) ראה תגיגה יב, א. ובכ"מ.

(25) ראה לקוטי הש"ס להאריז"ל חגיגה יו"ד, א. לקו"ת שלח מו, א.
 (26) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא רפכ"ג.
 (27) ראה זבחים ז, ב. הובא בתניא אגה"ת פ"ב. ובכ"מ.
 (28) ויקרא ב, יג.
 (29) ראה עץ חיים שער נ (שער קיצור אבי"ע) ספ"ב.
 (30) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן, אוה"ת מטות וסה"מ שבעה"ע 12.

ההשתלשלות, דאור זה אינו דומה כלל להאור דשאר הימים. וכיון ששרש הדצ"ח שמהם בא הקרבן הוא מתהו, הנה מצד ריבוי האור דתהו מכפר הקרבן על הפגמים שע"י החטאים, הן הפגמים שמצד סילוק האורות, והן הפגמים שמצד המשכת החיות למקום שאינו צריך, כידוע בענין ונוקב שם הוי"ו³⁵, הנה כל זה מתמלא ע"י ריבוי האורות דתהו שנמשכים ע"י הקרבנות דדצ"ח דוקא.

(ד) **והנה** ע"פ הנ"ל מובן שיש מעלה בדצ"ח על האדם דוקא, שהרי כפרת האדם הוא ע"י דצ"ח דוקא. ועם היות שהמעלה שיש בדצ"ח ששרשם מתהו היא בהעלם, והתגלותה היא ע"י האדם דוקא שהוא מתיקון, וכמו שהוא בענין הקרבנות שקדושת הקרבן נעשית ע"י האדם דוקא שמקדישו בדיבור פיו³⁶, הרי זה רק שהגילוי הוא ע"י האדם, אבל עצם המעלה היא בדצ"ח. וכיון שיש מעלה בדצ"ח על האדם, נמצא שהקדימה דדצ"ח במעשה בראשית היא לא רק קדימה בזמן, אלא גם קדימה במעלה. וא"כ, הרי הקושיא בתקפה עומדת, שהי' צריך לקבוע היום דר"ה בכ"ה באלול, להיותו תחלת מעשיך הן מצד ענין הזמן והן מצד ענין המעלה, וצריך להבין למה קבעו ראש השנה ביום ברוא האדם דוקא.

(ה) **אך** הענין הוא, דהנה איתא בילקוט³⁷ ע"פ³⁸ טוב וישר הוי' על כן יורה חטאים בדרך, שאלו לחכמה נפש החוטאת במה תתכפר, ואמרה חטאים תרדוף רעה³⁹, שאלו לנבואה נפש החוטאת כו' ואמרה נפש החוטאת היא תמות⁴⁰, שאלו לתורה כו' ואמרה יביא אשם ויתכפר לו, שאלו להקב"ה כו' ואמר הקב"ה יעשה תשובה ויתכפר לו. והנה, ד' ענינים אלו הם כללות ההשתלשלות, דחכמה הוא בחי' חכמה תתאה שהיא בחי' מלכות, שהרי הפסוק חטאים תרדוף רעה הוא פסוק במשלי שאמר שלמה המלך, וחכמת שלמה נקראת חכמה תתאה, בחי' מלכות. וכיון שבמלכות יש גבורות ודינים, ובפרט שבענין המלוכה הנה גם דבר

(37) תהלים רמז תשב. ועד"ז ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1358. אג"ק ח"ה ע' ג. "רשימות" חוברת קסד ע' 9 ואילך.

(38) תהלים כה, ח.

(39) משלי יג, כא.

(40) יחזקאל יח, ד.

(35) אמור כד, טז. וראה ד"ה אלה מסעי פ"ה (לעיל ע' רז ואילך).

(36) ראה אוה"ת מטות שם ס"ע א'רנה: "ע"י הדיבור באמרו ה"ז עולה נאסר בהנאה לאדם כמבואר במס' מעילה פ"ב מ"ד העולה מועלין בה משהוקדשה והיינו בקידוש פה כמ"ש התוי"ט שם בר"פ ואם אינו מקדיש הקרבן בפה ה"ל כמביא חולין לעזרה".

היותר קל נוגע לכללות ענין המלוכה, לכן המענה שמצד המלכות הוא חטאים תרדוף רעה, והיינו, שהחטא שעשה רודף אותו כל ימי חייו ואינו יכול להפטר ממנו, ע"ד מ"ש בגמרא⁴¹ מלפפתו כו'. ונבואה היא בחי' המדות, בחי' ז"א שלמעלה מבחי' מלכות, ובבחי' זו אין ענין הגבורות ודינים כ"כ, ולכן, המענה שמצד בחי' ז"א הוא שנפש החוטאת היא תמות, דמיתה מכפרת, ופירוש מכפרת הוא כמו שפירש רבינו הזקן⁴² דכפרה היא לשון קנוח שמקנח לכלוך החטא (עס ווישט אים אָפּ אַז ער ווערט אַזוי ווי פריער). ותורה היא בחי' מוחין, ומצד בחי' המוחין, אפילו בחי' המוחין המתלבשים במדות, ובפרט מצד זה שתורה היא בחי' חכמה עילאה, המענה הוא יביא אשם ויתכפר לו, ועי"ז יוכל להמשיך עבודתו בהיותו נשמה בגוף להשלים הכוונה דדירה בתחתונים, שזהו עליוי היותר גדול כו'. וכפרה זו נעשית ע"י קרבן דוקא, מצד מעלת הדצ"ח שעל ידם הוא המשכת האורות דתהו כנ"ל. ומ"ש יביא אשם דוקא, אע"פ שרוב הקרבנות על חטאים הם חטאת, י"ל שהכוונה בזה היא להדגיש שמצד התורה מועיל קרבן לא רק לשוגג אלא גם למזיד, ולכן נקט אשם דוקא, לפי שהחטאת מכפרת רק על השוגג, וקרבן אשם בא בין על חטא בשוגג בין על חטא במזיד, כדאיתא במס' כריתות⁴³. והנה, מצד ג' מדריגות אלו אין האדם בחי' קדם, שהרי הוא צריך להקרבות דדצ"ח, וגם הוא צריך להממוצע דתורה, שהרי זה גופא שהקרבן מכפר הוא לפי שהתורה פוסקת יביא אשם ויתכפר לו. ולמעלה מזה היא מדריגה הד', ששאלו להקב"ה וענה יעשה תשובה ויתכפר לו, שמצד מדריגה זו האדם הוא בבחי' קדם, לפי שאינו צריך לממוצע, לא להממוצע דדצ"ח, ואפילו לא להממוצע דתורה. דהנה, אף שתלת דרגין אינן ישראל אורייתא וקוב"ה⁴⁴, וההתקשרות דישראל עם קוב"ה היא ע"י התורה דוקא, והיינו שההתקשרות דסתים וגליא דישראל עם סתים וגליא דקוב"ה הוא ע"י סתים וגליא דאורייתא דוקא, הנה זהו הסדר בכל ימות השנה כפי שהוא מצד בחי' הגילויים, אבל בעבודת התשובה שהיא מצד העצם, אין צריך להממוצע דתורה, לפי שנשמות ישראל הם למעלה מהתורה, דתורה היא בחי' המוחין השייכים אל המדות, נה"י דאבא ונה"י דאימא, ועד לנה"י דז"א, ובנשמות ישראל כתיב⁴⁵ בנים אתם להוי' אלקיכם, שהוא בחי' עצם המוחין. וגם כמו שהתורה היא בעצמות המוחין הנה נשמות ישראל הם

(44) ראה זח"ג עג, א.

(45) פ' ראה יד, א.

(41) סוטה ג, ב.

(42) אגה"ת פ"א.

(43) ט, א.

שם למעלה יותר, שהתורה היא בחכמה, ונשמות ישראל הם ברצון. וגם כמו שהתורה היא ברצון הנה נשמות ישראל הם שם למעלה יותר, שהתורה היא בבחי' הטיית הרצון ששייך לזולת לדבר שחוץ ממנו, ונשמות ישראל הן בעצם הרצון. וגם כמו שהתורה היא בעצם הרצון הנה נשמות ישראל הם שם למעלה יותר, כדאיתא בתדב"א⁴⁶ שישראל ותורה קדמו לעולם ואיני יודע איזה מהם קדם, ומסיק שישראל קדמו, שנאמר דבר אל בני ישראל, צו את בני ישראל⁴⁷. והביאור בזה, דהנה כתיב⁴⁸ עם המלך במלאכתו ישבו שם, במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים⁴⁹, שההמלכה אם יהי' הרצון בבריאת העולמות היתה עם נשמות ישראל, והיינו שנשמות ישראל החליטו הרצון בבריאת העולמות, וטעם הדבר הוא לפי שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים⁵⁰, היינו שיהי' לו יתברך דירה בזמן ומקום, ונשמות ישראל משלימים הכוונה דדירה בתחתונים, ומצד זה החליטו שיהי' הרצון על התהוות העולמות. וזהו ביאור המאמר ישראל קדמו, לפי שכל ההתהוות וכל הענינים הם רק בשביל ישראל, שישלימו הכוונה דדירה בתחתונים. וזהו מה שאמר הקב"ה יעשה תשובה ויתכפר לו, שבענין זה אין צריך אפילו להמוצע דתורה, דאף שההתקשרות דישראל עם הקב"ה היא ע"י התורה דוקא, הרי זה רק בבחי' הגילויים ובסדר השתלשלות, אבל בהעצם הרי ישראל הם למעלה מהתורה, ולכן בעבודת התשובה שעל ידה מתקשר ומגיע ובא לשרשו כמו שהוא נמצא בהמדריגה דבמי נמלך כו', הנה בעבודה זו אינו צריך להמוצע דתורה, להיות שבמדריגה זו ישראל הם למעלה מהתורה. ולכן לא נזכרה תשובה בתורה בדרך מצוה כמו כל המצוות, כי אם בדרך סיפור בעלמא, ושבת עד הוי' אלקיך⁵¹ [דמה שנזכר בתורה בדרך מצוה הוא רק ענין הוידוי⁵², שהוא פרט מענין התשובה, אבל עצם ענין התשובה לא נזכר בתורה אלא בדרך סיפור בלבד], לפי שתשובה היא למעלה מהתורה⁵³. ומצד בחי' זו האדם הוא קדם למע"ב, שהרי בענין זה אינו צריך לשום ממוצע, לא להמוצע דקרבתות וגם לא להמוצע דתורה, להיותו בחי' קדם.

ב"ר ספ"ג. במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.

(46) רבה — פי"ד.

(47) ראה ב"ר פ"א, ד. וראה סה"מ תרל"ה ובכ"מ.

(51) ואתחנן ד, ל. נצבים ל, ב.

ח"ב ס"ע שנו ואילך. וש"נ.

(52) נשא ה, ז.

(48) דברי הימים-א ד, כג.

(53) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' ארנב

(49) ב"ר פ"ח, ז. ועוד.

(50) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טז. ואילך.

ו) **ועפ"ז** יובן מה שקבעו היום דר"ה ביום ברוא אדה"ר דוקא ולא בכ"ה באלול. דהנה, ר"ה הוא בנין המלכות, שכל דבר חוזר לקדמותו, לשרשו, ובהשרש הרי ישראל קדמו, ששם לא נמצא שום דבר, כי אם נשמות ישראל, שהם החליטו את הרצון על העולמות, ולכן קבעו היום דר"ה ביום ברוא אדה"ר דוקא. וזהו ג"כ מ"ש זה היום תחלת מעשיך, שהיום דר"ה, יום ברוא אדה"ר, הוא תחלת מעשיך, לפי שהאדם הוא בחי' תחילה, היינו בחי' קדם כנ"ל, דאף שבהשתלשלות צריך הוא לממוצעים, מ"מ, בר"ה שכל דבר חוזר לקדמותו, והעבודה דר"ה היא בבחינת פנימיות, כמ"ש⁵⁴ בקשו פני (ועי"ז) את פניך הוי' אבקש, הנה שם נשמות ישראל הם בבחינת קדם. וזהו הטעם שקבעו היום דר"ה, זה היום תחלת מעשיך, ביום ברוא אדה"ר דוקא, ולא בכ"ה באלול [וכמשנת"ל שכל הביאורים שנאמרו בענין זה אינם מספיקים, כי, המעלה דיום ברוא אדה"ר שאז הוא שלימות המעשה ישנה גם בכ"ה באלול, וכמו כן המעלה דפנימיות המעשה כמו שהוא מצד ההשתלשלות, הרי אדרבא, יש מעלה בדצ"ח על האדם, ואם כן הי' צריך להיות הקביעות בכ"ה באלול], כי מעלת יום ברוא אדה"ר היא מצד שרשו שהוא בבחי' קדם, שענין זה הוא רק ביום ברוא אדם הראשון דוקא ולא בכ"ה באלול. וזהו זה היום תחלת מעשיך, דאף שבכ"ה באלול נבה"ע, מ"מ, אין זה בחינת תחילה, דכיון שקוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא⁵⁵, הרי העולם צריך להממוצעים דתורה, וגם הפעולה שע"י ההתלבשות באורייתא היא רק אסתכל, שהוא בחי' עינים דא"ק⁵⁶, אבל היום דר"ה הוא יום תחלת מעשיך, בחינת תחילה כנ"ל. ועפ"ז יובן שגם בר"ה שהוא ענין הזמן נקרא האדם בשם תחילה, דאף שהקדימה שלו היא רק במעלה ולא בזמן, מ"מ, להיות שהקדימה שלו במעלה היא שנשמות ישראל החליטו הרצון על העולמות, לפי שנשמות ישראל משלימים הכוונה דדירה בתחתונים, שעושים דירה לו יתברך בזמן ומקום (כנ"ל), הרי מעלתם היא גם מצד ענין הזמן, ולכן גם בענין הזמן נקראים בשם תחילה.

56) ראה לקו"ת מטות פב, ד. המשך
תער"ב ח"ב ע' תתעו.

54) תהלים כז, ח. וראה לקו"ת נצבים
מה, ב. דרושי ר"ה נו, ג. ובכ"מ.

55) זח"ב קסא, א.ב.